

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Pedagogická fakulta

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Marika Janíková

Agresivita a šikana ve školním a mimoškolním prostředí

Olomouc 2012

vedoucí práce: PhDr. Linda Švrčinová

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem celou bakalářskou práci Agresivita a šikana ve školním a mimoškolním prostředí vypracovala samostatně a uvedla jsem veškeré použité zdroje.

V Olomouci dne 4.4.2012

Marika Janíková

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala vedoucí bakalářské práce Lindě Švrčinové PhDr. Za projevenou pomoc, ochotu a vstřícnost při tvorbě této práce. Dále bych chtěla poděkovat ZŠ Zubří za ochotu a spolupráci při získávání dat, která jsou využita v praktické části.

Anotace

Bakalářská práce „Agresivita a šikana ve školním a mimoškolním prostředí“ je věnována problematice šikany na základních školách. Úkolem této bakalářské práce je v teoretické části přiblížit problematiku šikanování a agresivity. V praktické části, bylo mým cílem za využití dotazníkového šetření zjistit, zda se na ZŠ v Zubří vyskytuje šikana nebo agresivita žáků vůči učitelům. Dále jsem provedla rozhovory s vybranými učiteli. Úmyslem této práce je poukázání na naléhavost tohoto nežádoucího jevu na školách.

Klíčová slova: agrese, šikana, oběť, agresor, základní škola, prevence

Abstract

Bachelor thesis "Aggression and bullying at school and outside the school" is devoted to the issue of bullying in elementary schools. In the theoretical part of the thesis is the responsibility of the issue of bullying and aggression. In the practical part, it was my goal when using questionnaires to determine whether in the primary school in Zubří occurs bullying and aggressive students to teachers. I also conducted interviews with selected teachers. The intention of the bachelor thesis is pointing out the urgency of this undesirable phenomenon in schools.

Key words: aggression, bullying, victim, aggressor, primary school, prevention

Obsah

1	<i>Definice pojmu agresivita, agrese</i>	2
1.1	Druhy agrese	3
1.2	Hlavní subjekty agresivity	5
1.3	Agresivita v mimoškolním a školním prostředí.....	6
2	<i>Šikana</i>	7
2.1	Znaky šikany	8
2.2	Vývojové stupně šikany	10
2.3	Šikana ve školním prostředí.....	12
2.4	Kyberšikana	13
3	<i>Následky šikany</i>	15
4	<i>Řešení šikanování</i>	17
5	<i>Úvod do praktické části</i>	20
5.1	Cíle praktické části.....	20
5.2	Stanovení předpokladů	20
5.3	Metodologie – kvalitativní šetření, rozhovor.....	20
6	<i>Základní škola Zubří</i>	21
6.1	Historie.....	21
6.2	Aktivity školy	21
7	<i>ŠETŘENÍ</i>	23
8	<i>Interpretace dat, šetření</i>	24
8.1	Charakteristika respondentů	24
8.2	Zkušenost respondentů se šikanou.....	26
8.3	Názor respondentů na šikanu	27
8.4	Názor.....	32
8.5	Názor II.	33
8.6	Názor III.....	34
9	<i>Shrnutí praktické části</i>	35
	<i>Závěr</i>	37
	<i>Literatura</i>	39

ÚVOD

Člověk má v mnoha případech tendenci přehlížet problémy, které vznikají. Možná je tento problém spojen s tím, že lidé často přehlíží problémy, aby si usnadnili bytí. Bohužel se čím dál častěji setkáváme ve svém okolí s lhostejností k životu ostatních a mnohdy i k problémům vlastním.

Stále více rodičů zjišťuje, že jejich potomek je obětí šikany ať už ve školním nebo mimoškolním prostředí. Zároveň však jen málo z nich má tendenci tuto skutečnost řešit, mnohdy mávnou rukou nad skutečností, že jejich ratolest něco trápí vždyť to je pro mnohé jen „škádlení a nebo dítě přehání“. Je třeba se zamyslet i nad tím proč se málo dětí se svými problémy svěří, je třeba stále hledat příčinu a hlavně se pokusit najít vhodné řešení a východisko z nastalé situace.

Šikana se však nevyskytuje jen u dětí, mnoho z nás se s tímto problémem potýká v práci, ve většině případů si však skutečnost, že se jedná o agresivitu nebo šikanu ani nepřipouštíme. Proč právě my bychom se měli stát obětí šikany, proč bychom se neměli bránit.

Proto je nutné se touto tematikou zabývat, nabídnout lidem více informací, aby mohli rozpoznat znaky šikany nebo agrese ve svém okolí. Poté co budou lidé informováni, bude se mnohem lépe v takových situacích orientovat a odhalovat tyto smutné případy. Důležité však je, že díky včasnému zásahu se může mnoho životů ochránit před špatnými zkušenostmi.

Cílem této bakalářské práce je poukázat na problematiku šikany a agrese ve školním a mimoškolním prostředí. Práce by měla přiblížit pohled a zkušenosti učitelů základních škol s šikanou, ze strany žáků. V teoretické části se věnuji základnímu vysvětlení nejdůležitějších pojmů v této problematice, rozebírám možnosti vzniku šikany a agresivity. Praktická část je věnována problematice šikany na ZŠ v Zubří, pomocí dotazníkového šetření a formou rozhovorů, bylo zjišťováno, jestli se na školní půdě vyskytuje šikana ze strany žáků. Cílem bylo zjistit s jakou formou šikany se učitelé setkali a navrhnout případné řešení tohoto problému.

1 DEFINICE POJMU AGRESIVITA, AGRESE

Agresivita (lat. Aggressivus = útočný) je vlastnost, postoj nebo vnitřní pohotovost k agresi. Označuje se tak schopnost organismu mobilizovat síly k zápasu za dosažení cíle a schopnost vzdorovat těžkostem. Dá se tedy říci, že je to snaha organismu dosáhnout uspokojení vnitřních potřeb.¹

Agresivitu můžeme definovat také jako „označení specifického souboru chování a prožívání, který má vrozený základ, ale jehož intenzita a forma je individuálním vyjádřením působení psychosociálních vlivů, zejména mechanismů sociálního učení. Z hlediska psychologie se již jedná o projev poruchy, kdy agresivnost se stává rysem osobnosti.“²

Agresivita je součástí každého z nás, je důležitá pro vývoj člověka, samozřejmě v přiměřeném množství. Agresivita se využije například při sebepřekonávání, při plnění vytyčených cílů, dá se říci, že obecně podporuje úspěch. Důležité je, aby zůstala v mezích a byla pod kontrolou.³

Agresivita má mnoho příčin, její vznik bývá často podmíněn vnějšími i vnitřními faktory, proto je nutné na ni pohlížet jako na celek těchto dějů. Mezi jedny z nejvýznamnějších příčin agrese můžeme zařadit vliv nevhodného výchovného prostředí, touhu po moci, žárlivost, touhu někoho ovládat a v neposlední řadě mediální násilí, které je

v poslední době stále rozšířenější. Dá se, ale předpokládat, že agresivita vzniká, kvůli neuspokojení základních potřeb.⁴

Mezi tyto potřeby se podle teorie **A. Maslowa** řadí: základní potřeby, mezi které patří například jídlo, pití, tělo, sex. Dále je to pocit bezpečí a životní jistoty, pocit lásky a náležitosti, kdy jedinec touží být milován, chce být začleněn do společnosti. Pociť uznání, respektu, důvěry a kompetence, potřeba být sám sebou a osobně růst a v neposlední řadě je to potřeba vnímat krásu a harmonii.

Mezi další vlivy způsobující agresivitu můžeme zahrnout například nadměrné potřeby (vytváří je často nadměrně pečující výchova), školní instituce (př.: ponižování žáka učitelem), vztah s rodiči/partnerem, starosti v reálném životě.

¹ EDELSBERGER, L.a kol. *Defektologický slovník* (Sovák, M.)HaH Vyšehradská, s.r.o, 2000. ISBN 80-6022-76-5

² JÁNSKÝ, P. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. 1. Vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2004, s 23.

³ ANTIER, E. *Agresivita dětí*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2004, s 9.

⁴ KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, s. 127. ISBN 80-7178-123-1.

Důležitým a základním pravidlem pro nepřekročení pomyslné hranice v agresivitě, je především nepřekračovat morální zásady a jednat v rámci slušného chování.⁵

Agrese je chování, které vědomě a se záměrem ubližuje, má tendenci omezovat svobodu a tím poškozuje osoby nebo věci. Agrese je tedy obvykle definována jako napadení, útočné jednání, projev nepřátelství vůči danému objektu nebo úmyslný útok. Je to chování, které chce fyzicky nebo verbálně zranit další osobu nebo zničit určitou věc. Můžeme říci, že agrese je synonymem pro násilí a brutalitu.⁶

1.1 Druhy agrese

Instrumentální agrese je prostředkem pro dosažení vnějšího cíle. Instrumentální agrese bývá plánovaná, agresor při ní uvažuje o různých variantách průběhu. Jako příklad instrumentální agrese můžeme uvést projevy hráčů při sledování sportovních zápasů.⁶

Emocionální je doprovázena většinou silným emočním nábojem. Člověk se stává zranitelnějším a citlivějším vůči podnětům, vybavení agrese se potom stává velice snadným. Emocionální agrese nebývá dopředu plánovaná, dá se říct, že je to nepřiměřená reakce na podnět, který tuto reakci vyvolal.

Z praktického hlediska můžeme agresi rozdělit na agresi **přímou a nepřímou**. Další dělení je posléze na agresi **verbální a fyzickou**. Tyto druhy agrese se mezi sebou prolínají. *Přímá agrese* může být fyzická, můžeme mezi ni zařadit například kopnutí, facku, napadení. *Přímá verbální agrese* je slovní napadení, nadávky a urážky. *Nepřímá agrese fyzická* se projevuje v okamžiku kdy se samotný agresor cítí být ohrožen, vycítí totiž, že daná situace by uškodila jemu samotnému. Přenáší tedy svou agresi na zástupné objekty.⁷

Do nepřímé verbální komunikace řadíme například pomluvy, nevhodné žerty.

Pokud vezmeme v úvahu i dimenze aktivity a pasivity dostaneme jejich kombinací osm druhů agrese. Tyto druhy jsou vypsány v tabulce č. 1.⁷

⁵ ŠIMANOVSKÝ, Z. *Hry pro zvládání agresivity a neklidu*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 11. ISBN 978-80-736-426-7.

⁶ PETRUSEK, M. *Velký svaologický slovník*. 2. Vyd. Praha: Karolinum, 1996. s. 747. ISBN 80-7182-164-1.

⁷ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. ISBN 80-902614-1-8.

Tabulka 1: Druhy agrese (Čermák, 1999)

Druh agrese	Příklad projevu agrese
Fyzická aktivní přímá	Bití
Fyzická aktivní nepřímá	Najmutí vraha
Fyzická pasivní přímá	Bránění někomu v dosažení cílů
Fyzická pasivní nepřímá	Odmítnutí splnit požadavky
Verbální aktivní přímá	Urážky
Verbální aktivní nepřímá	Pomluvy
Verbální pasivní přímá	Omítnutí s někým mluvit
Verbální pasivní nepřímá	Nezastat se někoho, je – li kritizován

Podle působení agrese ji můžeme rozdělit na agresi působící navenek nebo dovnitř. Agrese, která je zaměřena na druhého člověka nebo skupinu osob je nazývána **heteroagrese**. Pokud je naopak agrese zaměřena vůči vlastní osobě, kdy extrémní situací je sebevražda nazýváme tuto agresi **autoagresi**.⁸

Podle Fromma máme 2 typy agrese. **Agresi benigní:** obranná agrese, která slouží k zachování druhu. Agrese vzniká při pocitu ohrožení a zaniká s jeho pominutím. Tento druh agrese je biologicky podmíněn a je společný jak člověku, tak zvířatům. **Agrese maligní:** je specifický druh agrese daný jen člověku, je krutá a destruktivní. Tento druh agrese je bezúčelný, člověk jejím prostřednictvím uspokojuje pouze své touhy, kterých může prostřednictvím této agrese dosáhnout.⁹

⁸ ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999. ISBN 80-902614-1-8.

⁹ FROMM, E. *Anatomie lidské destruktivity*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-232-4.

1.2 Hlavní subjekty agresivity

Mezi dva hlavní subjekty patří především agresor a oběť. Dále sem řadíme rodinu, školu, práci a prostředí. Ve většině případech, se tyto subjekty vzájemně prolínají. Nejčastěji se totiž s agresivitou setkáváme ve výše jmenovaných prostředích.

Agresor často bývá tělesně velmi zdatný jedinec, který je sebevědomý, silný a velmi obratný. V mnoha případech je takový člověk, velmi inteligentní, často tento jedinec šikanu vymyslí a sám se jí přímo fyzicky neúčastní. Agresory se většinou stávají lidé velmi sebevědomí, toužící po moci, neváhají překročit zažitá pravidla, není to však pravidlem.¹⁰

Mezi hlavní rysy agresora patří touha ovládnout okolí, podříditi si lidi. Takoví lidé většinou netrpí pocitem viny a případný trest vnímají jako křivdu na své osobě. Nedokáží přijímat kritiku, v případě projevu lítosti, zpravidla litují sami sebe a jejich neschopnost vyhnout se trestu. V kolektivu se dokáží běžně zařadit, ale pak následuje jejich dominantní chování. Ke svému nadřazenému postoji neváhají využít různé druhy fyzického násilí.¹¹

Jako **oběť** můžeme označit skupinu lidí, kteří jsou současně agresory, mezi jejich charakteristické znaky patří především neoblíbenost v kolektivu. Často se chovají agresivně vůči ostatním a to především z důvodu vlastní zbabělosti. Oběťmi se většinou stávají lidé, kteří se nenaučili zdravé agresivitě, většinou se jedná o lidi plaché, tiché, úzkostné nebo tělesně slabší.

Tito jedinci bývají většinou oběťmi ve všech skupinách, neumějí skrýt vlastní strach a nedokáží ho využít ve svůj prospěch. Tito lidé bývají velmi sebekritičtí, malomyslní a často propadají výčitkám svědomí, jen velmi těžce se prosazují v kolektivu.¹²

¹⁰ *Závislost a my*. Odborný časopis pro sociálně patologické jevy. Září 2001, s.7.

¹¹ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 256. ISBN 80-7367-014-3.

¹² BOURCET, S., GRAVILLONOVÁ, I. *Šikana ve škole, na ulici, doma*. 1.vyd. Albatros: edice Plus, 2006, s.70. ISBN 80-00-01552-8

1.3 Agresivita v mimoškolním a školním prostředí

Agresivita, se projevuje v různých prostředích, nejčastěji ji vnímáme ve školním prostředí, to zřejmě proto, že se týká dětí a ty nám jsou vším. Agresivita mezi dětmi na školní půdě, může být velmi problematická, děti si z těchto zkušeností často odnášejí špatné vzpomínky a mohou být poznamenány na celý zbytek života.

Agresivita mezi dětmi se může, ale projevit také mimo školní půdu. Nečastěji se jedná o různé druhy zájmových kroužků, kde je velký kolektiv dětí, nesmíme ale zapomenout ani na tábory, party. Záleží i na schopnosti dětí se začlenit do kolektivu. Tato skutečnost je spojena i s bydlením, pokud totiž v blízkosti bydliště žije více dětí stejného nebo podobného věku se kterými se ratolest stýká, začlenění do kolektivu a navazování kontaktů, bude určitě o poznání jednodušší.

Většina dospělých se s agresivitou setkává na pracovišti, v některých případech se ale může agresivita projevovat i v kolektivu přátel. Mnohdy si ani nestihneme všimnout, že jsme obětí agrese, nebo si tuto skutečnost nepřipouštíme. Jen málokdo z nás by čekal agresi od sobě blízkých osob.

Každý kdo se stane obětí agresivity, je nějakým způsobem poznamenán, zároveň je však důležité počítat s tím, že každý z nás má jinou psychiku, proto se s různými problémy vyrovnáváme odlišně. Někdo pocítuje obrovskou úzkost, která přechází až v deprese a někteří z nás se dovedenou přes problémy přenést snáz. Mnozí se dokáží nad problémy povznést a vytěží z nich maximum. Tyto problémy však není dobré podceňovat, nikdy nevíme kdy vyplují na povrch a zda nezpůsobí další škody. Je tedy určitě důležité se ujistit, že postižená osoba je se situací víceméně vyrovnaná a může pokračovat v běžném životě.

2 ŠIKANA

Problematika šikany je velmi závažný společenský problém, který je bohužel celosvětový. V minulých režimech se bohužel o tomto problému, příliš nehovořilo a byl víceméně přehlížen. V ČR se otevřeně začalo mluvit o šikaně po roce 1989, nicméně byl zaznamenán nárůst šikany. V dnešní moderní době se o šikaně mluví veřejně a společnost se snaží hledat prostředky, které by působily jako prevence. Bohužel si dovoluji tvrdit, že není v lidských silách šikanu zcela vymítit. Důležité je však problém jakým šikana je nepřehlížet, hledat vhodná řešení a snažit se vytvořit preventivní opatření k eliminaci vzniku šikany.

Název šikana má původ ve francouzském slově „**chicane**“, to můžeme přeložit jako zlomyslné obtěžování, týrání, pronásledování a sužování. Je pravděpodobné, že se šikanou se setká v průběhu života většina z nás. Počátky šikany se mohou vyskytovat již v rodinném zázemí, ve školním prostředí, zaměstnání a nebo v různých zájmových kroužcích. Šikana se v mnoha případech bohužel nevyhýbá ani partnerským vztahům.

Nejčastěji se setkáváme s šikanou právě ve výše zmiňovaném školním prostředí, bohužel moderní doba zapříčiňuje nárůst šikany. Její odhalení je, ale stále těžší a situace proto mnohdy přerůstají míru únosnosti.¹³

Definice šikany nejlépe je definice šikany na školách popsáno zřejmě v „Metodickém pokynu ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky školy a školských zařízení číslo 282775/2000 Sb.“ Pojem šikany je zde vymezen jako: „Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrozit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí, nebo z nejruznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní, nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví.“¹⁴

¹³ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 256. ISBN 80-7367-014-3.

¹⁴ Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Čj.: 28 275/2000-22

2.1 Znaký šikany

Při posuzování šikany často dochází k neshodám, protože je někdy velmi obtížné určit co šikana je a co ne. Pokud se pokusíme šikanu analyzovat blíže, dojdeme k závěru, že šikanování je aktem, při kterém jednotlivec, nebo skupina dětí (agresori nebo útočníci) napadnou jiné dítě, nebo skupinu (oběti). Pod pojem šikana můžeme zahrnout nepřeborné množství jevů, proto při posuzování šikanování musí být vedle dalších projevů, splněny následující podmínky:

První podmínka: musí být zjevný nepoměr sil mezi agresorem a obětí. Jeden z účastníků, musí být tedy oproti druhému účastníkovi zvýhodněn. Jako handicap je zde považována například fyzická slabost, neobratnost, psychické zvláštnosti apod.

Druhá podmínka: vztahy mezi obětí a agresorem musí být rovnocenné. Jako příklad můžeme uvést sourozence v rodině, vojáky v základní službě, školní skupiny dětí apod. Pokud dojde k šikaně kdy je jeden účastník nadřazen druhému, hovoříme již o zneužití moci.

Třetí podmínka: v činu agresora musí být patrný úmysl ublížit oběti, ať už psychicky nebo fyzicky. Útočník tedy nevyužívá agrese k dosažení cíle, ale za účelem ublížit.

Čtvrtá podmínka: musí se jednat o opakované ubližování, jednorázové akce se většinou za šikanu nepovažují. Někteří autoři však za šikanu považují i jev, který se doposud neopakoval.¹⁵

Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení (Čj.: 28275/2000-22) specifikuje znaky šikanování následovně.

Nepřímé (varovné) znaky šikanování: Žák je o přestávkách osamocený, nemá kamarády, ostatní o něj nejeví zájem. Při týmových sportech bývá žák volen mezi posledními. O přestávkách vyhledává blízkost učitelů. Má-li ťák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený. Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči. Stává se uzavřeným, jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje. Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené. Má zašpiněný nebo poškozený oděv, stále postrádá nějaké své věci. Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy. Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy. Začíná vyhledávat důvody pro absenci

¹⁵ Říčan, Pavel. Agresivita a šikana mezi dětmi. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, s. 28

ve škole. Má odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.¹⁶

Přímé znaky šikanování: Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný. Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávistným, nebo pohrdavým tónem. Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil. Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje. Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich. Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí. Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.¹⁶

¹⁶ Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Čj.: 28 275/2000-22

2.2 Vývojové stupně šikany

Šikana je klasifikována jako **porucha vztahů ve skupině** jde o onemocnění celé skupiny. Je rozdíl mezi šikanou (vztahy mezi členy jsou rovnocenné) a zneužíváním moci (vztah nadřízený a podřízený) – rozdílné jsou pak i způsoby nápravy.

Zrod a vývojové stupně šikanování vychází ze zákonitostí skupinové dynamiky. Vnitřní pohyb je postižen ve vztahu členů skupiny k normám, hodnotám a postojům šikanování. Na čem závisí nastartování mechanismu a vývoj šikany, objasňuje Kolář ve své knize. Podle Koláře (2005) má onemocnění skupiny šikanováním svoji vlastní dynamiku a určitý zákonitý vývoj. Jedná se o pětistupňové základní schéma destrukce vztahů:

1. Stádium - zrod ostrakismu je zárodečná forma šikanování, vyskytuje se ve všech sociálních vrstvách. Může vznikat zcela nečekaně za naprosto běžných podmínek. Jedná se většinou o jedince, který je méně oblíbený a po čase se může stát obětí šikany. Do ostrakismu můžeme zařadit mírné, převážně psychické formy násilí. Oběť bývá kolektivem odmítána a pomlouvána.¹⁷

2. Stádium - viktimizace obětí, přitvrzování agrese, manipulace: V případě, že nedojde k okamžitému zásahu a řešení pedagogem již v prvním stupni, ostrakismus tak postupně přechází do druhého stupně. zvyšuje se manipulace s obětí, začíná se objevovat i fyzická agrese. Ostrakizování žáci slouží agresorům jako ventil pro odreagování vlastních nepříjemných pocitů. Při konfliktu s učitelem nebo například při špatných studijních výsledcích mají agresori potřebu se odreagovat, k tomu jim slouží právě slabší spolužáci. V jedné třídě se může objevit i více agresorů najednou.¹⁷

3. Stádium - vytvoření jádra: je klíčovým momentem, v této fázi se rozhoduje o tom, zda bude mít šikanování prostor pro své další šíření. Vytváří se skupina agresorů, k šikaně dochází účelně a opakovaně. Tato fáze je velmi důležitá, buď dojde k zastavení šikany nebo přijde následující fáze.¹⁷

4. Stádium - přejímání patologických norem agresorů: Absence pozitivní podskupiny má za následek, že jsou přijímány normy agresorů, které se stávají ve skupině určující. Pro nezúčastněného pozorovatele se ve skupině neděje nic mimořádného, ovšem uvnitř skupiny se vše podřizuje tlaku a normám agresorů. To znamená, že normy, které

¹⁷ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 256. ISBN 80-7367-014-3.

nastavili agresori jsou přijaty ostatními spolužáky. Oběť se agresorům nevyhýbá a přijímá svou roli v kolektivu. Krutě se začínají chovat i žáci, kteří jsou za normálních okolností považováni za mírné a ukázněné.¹⁷

5. Stádium - dokonalá šikana: V tomto stádiu se již skupina rozpadla na dvě části. Jednu část tvoří tvrdé jádro všehoschopných agresorů a jejich pomahačů a druhou část ti, kteří jsou jim doslova vydáni na milost. Šikanování se stane skupinovým programem. Zoufalství oběti, může dojít až do stádia depresí, psychických poruch a není bohužel vyloučena ani autodestrukce.¹⁷

2.3 Šikana ve školním prostředí

Šikana na školní půdě bývá nejčastější a patří mezi nejznámější formy šikany vůbec. Školními léty projde každý člověk a neblahé zkušenosti z dětství nebo z pozdějších ročníků si může odnášet mnoho lidí. Ve škole se potká mnoho rozličných osobností, děti jsou z různých společenských vrstev, mají různé vychování a náboženské vyznání. Všechny rozdíly mezi dětmi mohou vyvolat agresivní chování jednoho nebo více jedinců, které se zaměří proti jednotlivci nebo slabší skupině. A škola je prostředím, kde je obrovská škála různých osobností, ke zrodu šikany je tedy „*ideálním prostředím*“.

Agrese mezi dětmi se může často projevit již v předškolním věku, při návštěvách mateřské školy. Agrese některých dětí může dosahovat takové intenzity, že by se dala považovat za šikanu. Jedním z problémů při odhalování a prevenci šikany může být samotný fakt, že školy často nechtějí připustit možnost šikany v institutu.¹⁸

V poslední době se bohužel objevuje stále častěji také šikana učitelů, kdy agresory jsou samotní žáci. Mezi hlavní důvody, díky kterým vzrůstá agrese žáků patří bezesporu uvolněnější morálka, která v současné době panuje. Žáci obecně často ztrácejí přirozený respekt k autoritám. Stále častěji je možné se setkat s případy, kdy dochází z řad žáků ke slovnímu napadání, vyhrožování, poškozování majetku nebo dokonce k fyzickému napadení učitele. Práce v takovém prostředí je samozřejmě neúnosná a vše se odráží ve výuce.

¹⁸ Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Čj.: 28 275/2000-22

2.4 *Kyberšikana*

Pojem kyberšikana (někdy se používají i cizí výrazy kyber-mobbing, e-mobbing apod.) představuje úmyslné urážky, vyhrožování, zesměšňování nebo obtěžování druhých prostřednictvím moderních komunikačních prostředků většinou v delším časovém období. Kyberšikana se odehrává na Internetu (např. prostřednictvím e-mailů, ICQ, v sociálních sítích, na videích umístěných na internetových portálech) nebo prostřednictvím mobilního telefonu (např. SMS zprávami nebo nepříjemnými telefonáty). Pachatel často jedná anonymně, takže oběť netuší, od koho útoky pochází.

Typické rysy kyberšikany: je časově neomezená útočník může oběť obtěžovat 24 hodin denně, publikum široké díky tomu, že internet používá v dnešní době prakticky každá domácnost. Obsah se šíří velmi rychle prostřednictvím informačních technologií. Anonymita pachatelů je totiž zpravidla obtížné, pokud je pachatel zdatný v práci s PC, mobilem apod., vypátrat jeho identitu.

Změna pojetí osobnosti agresora x oběti: anonymita informačních technologií umožňuje útočit i zjevně fyzicky slabším jedincům na zdatné oběti. Možná neúmyslnost spočívá například ve zveřejnění fotografií, to nemusí být vždy míněno jako útok na kohokoliv, nicméně může ve výsledku způsobit nepříjemnosti oběti.

Principy (proč to pachatelé dělají): uvolnění, uznání, posílení pocitu sounáležitosti, demonstrace síly, strach

Příčiny a spouštěče: je to „normální“, nuda, kulturní konflikty, spory ve třídě, rozpad přátelství, zveřejnění osobních informací.

Indikátory kyberšikany: schránky důvěry, zhoršení atmosféry ve třídě / škole, rozpady přátelství, během školních akcí, zdravotní potíže, změny chování, ztracení osobních věcí, zlehčování situace.¹⁹

¹⁹ Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Čj.: 28 275/2000-22

Kyberšikana v ČR v roce 2009 došlo k celorepublikovému šetření. Do výzkumu se zapojilo 2000 respondentů z celé ČR. Výzkum provedl tým projektu E-bezpečí ve spolupráci s Centrem PRVOK. Tým se zaměřil především na kyberšikanu se kterou se setkávají žáci, studenti, ale i dospělí. Závěry českého výzkumu bohužel potvrdily to, co dlouhodobě naznačují také výsledky zahraničních výzkumů prováděných např. v USA, Velké Británii a dalších zemích. **46,8 % českých dětí je vystavena některé z forem kyberšikany.** V rámci výzkumu byly sledovány nejčastější projevy kyberšikany, mezi které patří např. *dehonestující útoky* (nadávání, urážení nebo ponižování realizované pomocí SMS zpráv, e-mailů, v chatu, diskuzi a publikací zesměšňujících fotografií, audio nebo audiovizuálních nahrávek), *vyhrožování a vydírání, útoky na elektronické účty* (e-mailové, diskuzní, účty ke vzdělávacímu prostředí atd.) *a jejich manipulaci, případně zneužití např. ke kyberšikaně.*²⁰

Z těchto projevů jsou děti nejčastěji vystaveny nadávkám, urážkám nebo ponižování v rámci SMS zpráv, e-mailů, v chatu nebo diskuzi (15,8 %), dále musí řešit např. napadení svého elektronického účtu (13,5 %) nebo výhrůžky a zastrašování (8,9 %). Přestože se děti s kyberšikanou setkávají poměrně často, některé se dokonce staly obětí i několika útoků, při řešení těchto problémů jen málo spoléhají na pomoc rodičů a o situaci, do jaké se dostaly, je neinformují.²⁰

Rodičům by se svěřila necelá 1/4 dotazovaných dětí (22,9 %). Nejčastěji by děti s rodiči řešily především vydírání (22,9 %), výhrůžky a zastrašování (21 %) a manipulaci s jejich elektronickým účtem, případně jeho zneužití (18,2 %).²⁰

Obrázek 1: Kyberšikana

²⁰ KREJČÍ,V., KOPECKÝ,R.,*Kyberšikana českých dětí* [online]. c2010 [cit. 2012-03-29]. Dostupný z WWW: <<http://prvok.upol.cz/index.php/vyzkum/37-kyberikana-u-eskych-dti-zavry-z-vyzkumneho-etení-projektu-e-bezpei-a-centra-prvok-zai-listopad-2009>>.

3 NÁSLEDKY ŠIKANY

Šikanování zanechává následky na oběti i agresorovi, samozřejmě, že následky oběti jsou o poznání horší. Závažnost poškození se odvozuje od intenzity šikanování a o jeho dlouhodobosti. Důležitou roli zde hraje také obranyschopnost dětí. Pokud dojde ke zlomení oběti, k rozbití její identity a nastolení trvalého pocitu bezmocnosti, je práce s obětí velmi složitá. Následky šikanování se mohou rozdělit do 4 skupin:

Poškození fyzického a psychického zdraví oběti: šikanování způsobuje jeho obětem fyzické i psychické utrpení, poškozuje psychické i fyzické zdraví, někdy bohužel nenávratně. V některých případech může dojít až k ohrožení života oběti.

Fixování antisociálních postojů u agresorů: pokud nedojde k řešení a agresor se ponechá svému osudu, je velmi pravděpodobné, že se u něj budou upevňovat antisociální postoje. Dochází tedy k připravování se pro trestnou činnost.

Ztráta iluzí o společnosti u ostatních členů skupiny: poškození jsou i žáci, kteří se aktivně nepodílejí na šikanování. Ztrácejí své iluze o společnosti, která by měla člověku zajišťovat ochranu. Žáci mají pocit, že ani autority nedokáží zajistit bezpečnost.

Snížený efekt pedagogického působení u skupiny jako celku: pedagog se pokouší zajistit výchovný a výukový růst skupiny. Šikanování se však stává velkou překážkou.²¹

²¹ ERB, H. Násilí ve škole a jak mu čelit. 1. vyd. Praha : Amulet, 2000

Následky šikany u obětí: Závažnost poškození závisí na době šikanování oběti (dlouhodobé, krátkodobé). Šikana dítěte může probíhat i několik let, oběť se někdy s následky šikany nedokáže vyrovnat po celý svůj život. U obětí pokročilejších stádiích šikany jsou následky závažné a mají celoživotní charakter. Následkem může být bohužel i pokus o sebevraždu. Oběti mají strach o svůj život, bojí se zabítí, tyto pocity mohou přerůst až do trvalé úzkosti a mohou způsobit deprese. Potíže, které se u dětí objevují lze zařadit do posttraumatických stresových poruch.²²

Hlavní příznaky posttraumatické stresové poruchy: opakované stresující vzpomínky na minulost, traumatizující událost se opakuje v nočních můrách, zraňující událost se vrací v jednání a pocitech, postižený prožívá intenzivní stres, pokud se setká s podněty, které událost připomínají. Oběti se vyhýbají rozhovorům a myšlenkám, které situaci připomínají. Mají pocit odcizení od druhých lidí, zúží se rozsah jejich citového života, klesá zájem se účastnit významnějších činností. Pokud trvají příznaky déle než 4 týdny může dojít k poškození oběti v zaměstnání, sociálních vztazích.²³

Následky šikany u agresora jsou zcela odlišné. Z agresorů se v budoucnosti velmi často stávají jedinci, kteří mají problémy se zákonem. Pokud ovšem dokáže agresí odhalit již pedagog nebo jiný odborník, je zde naděje na zastavení agresivního chování. Může se tak výrazně snížit pravděpodobnost kriminální činnosti v dospělosti.

Agresorům musí být vysvětleno, že to co dělají není správné, musí být vyslechnuty jejich důvody. Agresor by se měl nad svými činy zamyslet a litovat jich. Nesmí se mu nechat pocit, že to co dělá je správné a on nebude potrestán.²³

²² BENDL, S. Prevence a řešení šikany ve škole. Praha: SV., 2003. ISBN 80-86642-08-9

²³ KOLÁŘ, M. Skrytý svět šikanování ve školách: příčiny, diagnostika a praktická pomoc. Praha: Portál, 1997. 127s. ISBN 80-7178-123-1

4 ŘEŠENÍ ŠIKANOVÁNÍ

Základním předpokladem pro řešení šikany je tzv. „Poplachový plán“, ten popisuje postup jak by měli jednat pedagogové v krizové situaci. Uvedený plán by měla mít pro takové případy vytvořena každá škola. Pro pedagogy to znamená, že budou připraveni na mimořádné situace a budou moci adekvátně zasáhnout. Dle Koláře zahrnuje strategie pět základních kroků:

Rozhovor s informátory a oběťmi: v prvním kroku vyšetřování je třeba uskutečnit rozhovor s těmi, kteří na šikanu upozornili a s obětí. Tento krok je nutný, aby se utvořil vnější obraz šikanování ve skupině.

Nalezení vhodných svědků: tento krok je velmi důležitý, je v něm třeba vytipovat jednotlivce ve skupině a zjistit zda budou ochotni pravdivě vypovídat.

Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky: jedná se o doplňující nebo zpřesňující rozhovory. V žádném případě však nesmí dojít ke konfrontaci oběti a agresora. To je zásadní chyba, mohlo by totiž dojít ke změně výpovědi oběti, jejímž důvodem by byl strach z agresora.

Zajištění ochrany obětem: je velmi pravděpodobné, že agresor se pokusí oběť zastrašit, aby se ochránil.

Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi: rozhovory s agresory ztrácí smysl pokud není dostatek důkazů. Agresoři samozřejmě vše popřou a ještě začnou tušit, že se něco děje. V takovém případě, následuje za strany agresorů okamžitá likvidace důkazů a pomsta oběti.²⁴

Řešení šikany v praxi bývá ovlivněno výše uvedenými faktory. Nejdůležitější je samozřejmě zajistit ochranu oběti a případným svědkům šikany. Strach, může ovlivnit výpovědi a může dojít k ztrátě nalezených důkazů a čin zůstane nepotrestán. Řešení probíhá, většinou na základě rozhovoru se svědky a shromažďování důkazů. Posléze dojde většinou k podmíněčnému vyloučení nebo vyloučení ze školy. Bohužel, se stává většinou to, že ze školy musí odejít i oběť, protože může být vystavena nevhodnému chování dalších spolužáků. Pokud se nejedná o šikanu v pravém slova smyslu a agresor svého činu lituje, je dobré mu uložit podmínku a zaměstnat ho například prospěšnými pracemi pro školu.

²⁴ KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 256. ISBN 80-7367-014-3.

Pro prevenci šikany je prvotním a základním předpokladem úspěšného boje proti šikaně připsání si skutečnosti, že šikana se může objevit kdykoliv na kterékoliv škole. Pokud se šikana vyskytne je pak dalším důležitým předpokladem odvaha obětí a ochota ostatních oznamovat jednotlivé incidenty pedagogům. Účelem prevence není jen předcházení vzniku šikany, ale je také návodem pro žáky a pedagogy jak postupovat, aby se zabránilo rozšíření tohoto antisociálního chování. Říčan zdůrazňuje, že „prevence šikany je na místě jak tam, kde k ní dosud nedochází, resp. kde nebyla upozorována, tak i tam, kde k ní prokazatelně došlo, kde byla uplatněna opatření k bezprostřední nápravě, a kde jde nyní o odstranění hlubších příčin a o to, aby se problémy neopakovaly.“²⁵

Podle Říčana se dá nebezpečí výskytu šikany předejít následujícími body:

Solidarita se slabými jako základ řízení třídy: učitel by se měl, zaměřit na plaché, úzkostné nebo nějak handicapované děti. Měl by se pokusit posílit jejich sebevědomí, povzbudit je a dát jim příležitost vyniknout. Čím více je bude zapojovat do společné činnosti, tím lepší bude jejich začlenění do kolektivu.

Podpora autority učitele: je nezbytnou podmínkou toho, aby škola mohla plnit své poslání a dokázala se vypořádat s negativním patologickým jevem jako je šikana.

Posílení demokracie ve třídě a ve škole: pedagog, by měl dát dětem možnost vyjádřit vlastní názor a dát jim možnost vlastního výběru. Dobrým řešením je vytvoření žákovské samosprávy. Důležité je také informovat rodiče o nepříjemných situacích a snaha zapojit je do školních aktivit.

Ideová výchova: podstata je ve vštěpování základních lidských hodnot, jako solidarity, obětavosti, soucitu, cti apod. Dobré je vytvoření „Charty třídy“, ve které mají všichni členové skupiny významný vliv na dění ve třídě.

Princip kooperace ve výchově: je to způsob, který využívá spolupráce mezi dětmi v rámci školních činností s cílem vytvoření přátelských vztahů.

Dozor ve škole: dozor je velmi účinným preventivním prostředkem proti šikaně. Obecně platí, že čím více pedagogů dohlíží během přestávek (mimo výuku) na dění ve třídách nebo chodbách, tím méně příležitostí mají agresori k šikaně.²⁵

²⁵ Říčan, Pavel. Agresivita a šikana mezi dětmi. 1. vyd. Praha: Portál, 1995, s. 71

Práce s potenciálními agresory: je nezbytné tyto děti pečlivě sledovat a okamžitě zakročit při projevu prvních známek agrese. Pedagog by měl u těchto žáků užívat co nejvíce pochvaly, učit je sociálními dovednostem, schopnosti empatie, zaměstnat je.

Ochrana dětí před vlivem mediálního násilí a pornografie: média, pornografické časopisy ale i počítačové hry s násilnou tematikou svádí k přímému napodobování a působí destruktivně na osobnostní vývoj člověka. Negativně ovlivňuje citový život a oslabuje smysl pro dodržování obecných norem.

Výchova k násilí: důraz je kladen na výchovu dětí tak, aby se dovedly prát, aby se nebály ránu přijmout ani ránu dát, ale aby zároveň tuto svou schopnost využívaly pouze k dobrému. Nedílnou součástí výchovy k násilí musí být výchova ke kázni a sebeovládání i mravní výchova.²⁵

V praxi se dá šikaně předcházet, především na základě společných aktivit dětí, kdy se mezi nimi vytváří silné přátelské pouto, zlepšují se vztahy a omezuje se tak možnost výskytu agresivity mezi nimi. Důležité jsou společné výlety, hry a další aktivity, kde se děti mohou naučit spolu vhodně komunikovat, zároveň je vše pod dozorem kantorů. Pokud jsou rodiče dostatečně zodpovědní, mají přehled o činnostech svých dětí a vědí, že děti mají příliš mnoho volného času, je třeba zařídit vhodné volnočasové aktivity.

5 ÚVOD DO PRAKTICKÉ ČÁSTI

Šikana se nejvíce vyskytuje na školách. Nové generace učitelů, si často kvůli svému přátelskému přístupu k dětem nedokáží vybudovat dostatečný respekt u dětí. Bohužel je tu i skutečnost, že děti v dnešní době jsou předčasně vyspělé a to hlavně kvůli vlivu médií.

Možná právě z tohoto důvodu, se stále více učitelů setkává se šikanou ze strany dětí, proto jsem si připravila dotazník, který jsem rozdala učitelům na ZŠ v Zubří. Dále jsem si připravila několik rozhovorů s náhodně vybranými učiteli, abych zjistila jejich osobní hlubší názor na šikanu.

5.1 *Cíle praktické části*

K vytyčení stanovených cílů jsem využila obsahu nastudované literatury, která se zabývala problematikou šikany. Cílem celého průzkumu bylo zjistit, zda a v jaké míře se vyskytuje šikana na ZŠ v Zubří, čím si učitelé myslí, že je způsoben nárůst šikany a co by podle nich mohlo vést ke snížení tohoto problému.

5.2 *Stanovení předpokladů*

1. **předpoklad:** Předpokládáme, že u žáků druhého stupně je šikana více rozšířena.
2. **předpoklad:** Vyrůstající agresivita dětí, jim dodává odvahy ohrozit i authority.
3. **předpoklad:** násilné chování dětí je podporováno medii.

5.3 *Metodologie – kvalitativní šetření, rozhovor*

Byla oslovena široká věková kategorie učitelů působících na druhém stupni ZŠ v Zubří. Oslovená skupina učitelů je vybrána na základě toho, že někteří z nich působí na škole více než 20 let a mají proto přehled o vývoji šikany na škole. Na druhé straně jsou zde kantoři, kteří na škole působí méně než 5 let a nemají tolik zkušeností, jejich pohled je na tuto problematiku tedy zcela odlišný.

6 ZÁKLADNÍ ŠKOLA ZUBŘÍ

V této kapitole bych chtěla blíže přiblížit ZŠ Zubří, ve které byly vyplněny dotazníky. Na této škole jsem studovala i já a proto je mi prostředí vlastní.

6.1 Historie

Historie školy sahá až do 18. století, kdy byla v roce 1784 postavena první jednotřídní škola, prvním správcem školy byl Tomáš Dobeš. Škola prošla po dobu své působnosti obrovskými změnami, v roce 2001 se konečně stala příspěvkovou organizací.

Od roku 2002 až doposud je ředitelem Mgr. Stanislav Petružela. Škola jako taková je rozdělena do dvou budov, které leží ve městě Zubří. V takzvané „STARÉ ŠKOLE“ probíhá výuka nižších ročníků. Pedagogický sbor pro první ročník je tvořen celkem 11 pedagogy, 3 vychovatelkami. Na druhém stupni působí 15 učitelů, 1 zástupce ředitele a ředitel, kteří se také podílejí na výuce.

6.2 Aktivita školy

Škola má širokou škálu nejrůznějších aktivit, což samozřejmě přispívá k přátelským vztahům mezi dětmi. Díky nejrůznějším kroužkům, sportům a dalším aktivitám se mohou utvořit silné skupinky dětí se společnými zájmy a vznik šikany je díky tomuto faktoru výrazně omezen.

EKOLOGIE: ekologie se na škole stala volitelným předmětem v 6. a 7. třídách. Děti se zde pod vedením zkušených pedagogů věnují různým aktivitám. Mezi nejvýznamnější můžeme jistě zařadit dlouhodobý projekt, započatý roku 1994 *OCHRANA OTAKÁRKA FENYKLOVÉHO*. Autorem celého projektu se stal Mgr. Jaroslav Kovář. Hlavním cílem je záchrana tohoto ohroženého živočišného druhu z ploch, které obhospodařují zahrádkáři. Housenky tohoto živočicha jsou považovány za škůdce a následně, zejména při pěstování a sklizni kopru nebo mrkve, hubeny. Zachraňující sběr s následnou péčí v chovném zařízení až po jarní vypouštění imág do volné přírody má za úkol posílení populace tohoto krásného motýla. Jedná se tedy o ochranu první – přezimující generace. Záříjové a říjnové měsíce věnujeme hledání housenek OTAKÁRKA FENYKLOVÉHO na zahrádkách našich spoluobčanů. Specifikou tohoto druhu je to, že jejich larvální stádium se živí natí mrkve či listy kopru. Na podzim ale pomaličku končí sklizeň těchto plodin na zahrádkách, což vede k tomu, že potrava těchto housenek je zničena ještě předtím, než se zakuklí. Děti obcházejí

zahrádky domů a se svolením jejich majitelů kontrolují porosty zmíněných rostlin a mají-li štěstí, nalezenou housenku přinesou do školy. V připraveném inktáriu jsou housenky dokrmovány až do fáze zakuklení. Na zimu jsou uloženy na půdě domu a na jaře děti společně vypouštějí vylihnuté, už dospělé jedince.

Mezi další významné ekologické projekty školy můžeme zařadit: Ekoškola, příkrmování lesní zvěře ve Stříbrníku, projekt recyklohraní, měření ovzduší, vody a půdy, den země, recyklace papíru, výroba stolních her s ekologickou tematikou.

SPORTOVNÍ TŘÍDY: na škole již dlouhou dobu funguje rozdělení pohybově více nadaných dětí do sportovních tříd, děti se zde mohou zaměřovat na házenou, moderní gymnastiku a zájmovou gymnastiku. V rámci školy se pak účastní nejrůznějších závodů a mohou tak rozvíjet své sportovní nadání.

Obrázek 2: Kroužek moderní gymnastiky ne ZŠ Zubří

STONOŽKA – HNUTÍ NA VLASTNÍCH NOHOU: Zuberská škola se stala součástí hnutí v roce 1992, kdy děti poprvé namalovaly a poslaly Stonožce vánoční přání. V posledních letech se spolupráce s hnutím stala pravidelnou.

7 ŠETŘENÍ

Cíl šetření je zjistit míru výskytu a rizika vzniku šikany ze strany dětí k učitelům na ZŠ Zubří. Praktická část bakalářské práce si klade za cíl objektivní výzkum dané problematiky. Na základě orientačního šetření a rozhovorů má za cíl zprostředkovat náhled na zkoumanou problematiku zúčastněných respondentů s cílovou skupinou dětí. Výsledky šetření, budou respondentům nabídnuty k dalšímu zamyšlení, analýze vlastní situace, vyvození závěru a přijetí preventivního opatření.

Má práce obsahuje dotazníky pro všechny věkové skupiny, které na škole působí a kterých se téma samozřejmě dotýká. Pomocí níže uvedených statistických metod jsem vyhodnocovala dotazníky pro potřeby ZŠ Zubří.

ZÁKLADNÍ POJMY: Dotazníkové šetření je hromadné získávání údajů a patří mezi nejvíce frekventované metody výzkumu. Při této metodě se shromažďování dat zakládá na dotazování osob. Osoba, která zajišťuje sběr dat se označuje jako tazatel, naopak osoba vyplňující dotazník nebo poskytující rozhovor se označuje jako respondent.

FORMULACE DOTAZŮ: otázky můžeme dělit do dvou základních skupin. A to na otázky *analytické*, které vedou k získání identifikačních údajů a na otázky *meritorní*, které se týkají názorů a chování respondentů. Dle typu odpovědi, máme potom uzavřené otázky, které nabízejí respondentovi varianty odpovědi.

8 INTERPRETACE DAT, ŠETŘENÍ

Nejdříve byla provedena statistika, která nám přibližuje kolik se vrátilo dostatečně vyplněných dotazníků. Dva dotazníky nebyly navraceny vůbec a jeden byl nedostatečně vyplněn, proto byl vyhodnocen jako nepoužitelný.

8.1 *Charakteristika respondentů*

DO JAKÉ VĚKOVÉ KATEGORIE SE ŘADÍTE? (otázka č.1)

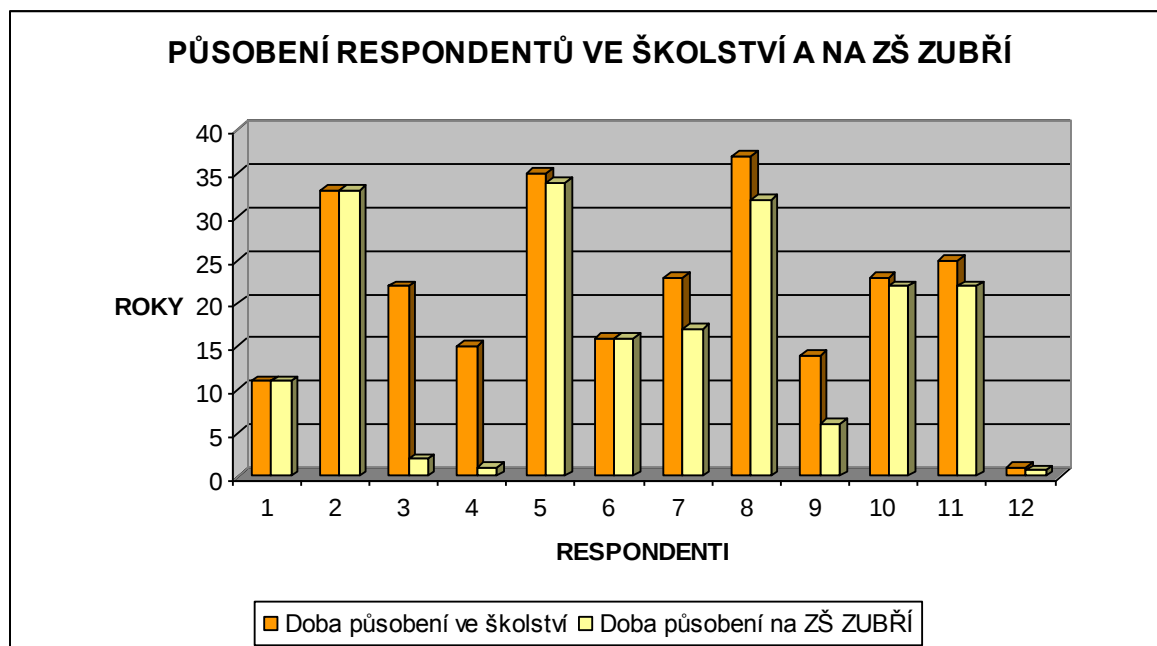
První analytická otázka zařazuje zúčastněné učitele do věkové skupiny. Tato otázka je samozřejmě velmi důležitá, protože věk v tomto případě rozhoduje o množství nabytých zkušeností. Kantoři, kteří nepůsobí ve školství příliš dlouho, mohou mít také na věc jiný názor. Z oslovených respondentů vyplynulo, že do kategorie mladší než 30 let byl zařazen 1 kantor, do kategorie 30 – 50 let se zařadilo 8 kantorů, zbylí 3 byli zařazeni do věkové skupiny respondentů starších než 50 let.

JAK DLOUHO PRACUJETE VE ŠKOLSTVÍ A NA SOUČASNÉM PRACOVÍŠTI?

(otázka č. 2,3)

2. analytická otázka se věnuje době trvání práce ve školství. Někteří učitelé, se nevěnovali výuce hned po ukončení školy a nastala zde prodleva, někteří naopak působí ve školství jen chvíli díky nízkému věku. Na druhé straně se výzkumu zúčastnili i kantoři, kteří působí ve školství od ukončení svého vzdělání a mají tedy obrovské zkušenosti s nepřeberným množstvím dětí. A zažili samozřejmě rozličné povahy a mohou tedy adekvátně posuzovat i vývoj šikany v průběhu let.

3. analytická otázka přibližuje dobu působení jednotlivých respondentů na ZŠ Zubří. Samozřejmě, že odpovědi respondentů, kteří působili na škole delší časové období jsou hodnotnější. A to především proto, že mohou porovnat situaci šikany v delším časovém období. V následujícím grafu můžeme vidět dobu působnosti jednotlivých učitelů na ZŠ Zubří a jejich celkovou dobu působení ve školství.

Graf č.1 Působení respondentů ve školství a na ZŠ ZUBŘÍ

Graf ukončuje část analytických otázek. Ty nám přiblížily současnou situaci učitelského sboru na ZŠ v Zubří. Jak je vidět většina dotázaných kantorů působí na škole více než deset let, následující odpovědi tedy můžeme posuzovat jako adekvátní, protože učitelé mají dlouhodobou zkušenost na této škole. Mohou tedy velmi dobře vyhodnotit situaci šikany na škole a její průběh za posledních několik let. Tyto zkušenosti jsou samozřejmě k nezaplacení a nikdo nedokáže poskytnout tak objektivní pohled jako zúčastnění respondenti.

8.2 Zkušenost respondentů se šikanou

***SETKALI JSTE SE NĚKDY SE ŠIKANOU NA PRACOVIŠTI?* (otázka č.4)**

Většina dotázaných respondentů se s šikanou na pracovišti nesetkalo nebo vyhodnotilo chování žáků jako nevhodné, ale ne útočící na jejich osobu. S šikanou ze strany žáků se setkalo z dotázaných respondentů v procentuálním vyjádření 25%.

***SETKALI JSTE SE NĚKDY SE ŠIKANOU ZE STRANY ŽÁKA?* (otázka č. 5)**

Tato otázka přibližuje názor učitelů na téma agresivity dětí. Právě zde se mohl projevit věkový rozdíl a zkušenost jednotlivých kantorů. Samozřejmě, že učitelé, kteří působí ve školství déle mají široký záběr a mohou tedy adekvátně porovnat nárůst šikany ze strany studentů. V následujících otázkách jsou také přiblíženy důvody, které podle kantorů vedou k nárůstu šikany mezi žáky. Kladně na setkání s tímto druhem šikany odpovědělo 17% respondentů.

***MÁTE POCIT, ŽE JSOU DĚTI V SOUČASTNOSTI AGRESIVNĚJŠÍ?* (otázka č. 7)**

Na tuto otázku odpověděla převážná část respondentů kladně (95%). V dalších otázkách dostali respondenti možnost vysvětlit, čím se zvýšená agrese projevuje a co k ní podle nich přispívá.

8.3 *Názor respondentů na šikanu*

U otázky č. 6 kdy měli respondenti odpovědět, jak se projevila šikana učitelů ze strany žáků, se většina dotázaných shodla na několika shodných odpovědích. Mezi nejčastější projevy zařadili především ignorování učitelů v průběhu hodiny s čímž úzce souvisí i neposlechnutí zadaných úkolů.

Dále zařadili mezi nejčastější projevy šikany drzost a stěžování si bezdůvodně rodičům.

Poslední důvod může být samozřejmě velmi nebezpečný zejména, pokud si děti situaci přikreslí a rodičům vypoví zcela jiné skutečnosti. Pak může samozřejmě docházet k nedorozuměním a je nutné je řešit jak s vedením školy tak s obviněným kantorem. Bohužel se často pomlouvám, které jsou schopny děti rozšířit jen velmi těžce brání.

ČÍM SI MYSLÍTE, ŽE JE ZPŮSOBENA AGRESIVITA DĚTÍ? (otázka č. 8)

Zde se sešlo velké množství odpovědí, jedna odpověď se však vyskytovala ve většině dotazníků. Respondenti téměř shodně v každém dotazníku uvedli jako jeden důvod média.

A to především násilí, které se v nich propaguje. Dále byl jako další důvod uvedeno násilí v domácnostech, počítačové hry, málo pohybu během volna, příliš volnosti a s tím související nezáměr rodičů, na který navazuje nedostatek společných rodinných aktivit.

Celou tuto situaci nejlépe vystihl jeden kantor, který ve svém dotazníku jako důvod narůstající agresivity dětí uvedl:

„Agresivitu vidí děti všude kolem sebe – televize, vztahy, benevolentní výchova.“

Tato odpověď, myslím vypovídá za vše. Děti sledují nevhodné pořady, ve kterých vidí zkreslené vztahy mezi lidmi a bohužel často kvůli nezájmu nebo nevědomosti rodičů nedokáží rozlišit rozdíl mezi fikcí a skutečností.

Důvod zvýšené agresivity	Počet odpovědí respondentů
Televize – nevhodné pořady	9
PC – hry, internet	6
Málo pohybu	2
Příliš volného času	1
Málo rodinných aktivit	2

Tabulka 2: Nejčastěji uvedené důvody zvýšené agresivity dětí

CO BY PODLE VÁS MOHLO OMEZIT VÝSKYT ŠIKANY ? (otázka č. 9)

V této otázce jsem se rozhodla několik odpovědí vypsát, jsou totiž dle mého názoru naprosto perfektně zformulované a vystihují nynější situaci. Nicméně většina dotázaných se shodla na důležitosti více se věnovat výchově v rodině.

„Ozdravení mezilidských vztahů, více času věnovat dětem a povídání si s nimi a to hlavně v rodině, škola to nezachrání.“ Tato odpověď v sobě skrývá obrovskou pravdu a to sice tu, že nejvíce problémů pramení v nedostatečném věnování se dětem za strany rodičů. Rodiče nemohou spoléhat na to, že kantoři zachrání to co oni zanedbali.

„Lepší výběr TV pořadů, osvěta a prevence.“ Prevence jako taková je samozřejmě nesmírně důležitá a úzce s ní souvisí osvěta. O šikaně se sice mluví, ale děti které se staly její obětí nebo ji dokonce samy provozují, si často ani neuvědomují co činí. Jejich smysl pro spravedlnost a slušné chování je značně ovlivněn nevhodnými pořady, které běží v médiích dnes a denně a pokud jim někdo neukáže co je správné, sami jen těžce dokáží odlišit správné od špatného.

„Více pohybových aktivit, kroužku v odpoledních hodinách. Omezení počítačů.“ Pravdou bohužel zůstává, že děti mají v dnešní moderní době stále méně pohybu, jsou často uvázaný u počítače od doby kdy se vrátí ze školy až do pozdních hodin. Rodiče bohužel často tuto skutečnost ani nezaregistrují, jelikož dojdou z práce později a nepřijde jim zvláštní, že potomek je večer u počítače. Tento problém, ale mohou vyřešit především rodiče, nikdo jiný do soukromí rodiny nevidí.

„Menší počet dětí ve třídě. Vrácení * do televizních pořadů (agresivní filmy v pozdních hodinách).“ Je bohužel stále častější realita, že třídy jsou zahlceny velkým počtem žáků a učitelé tedy nemají tolik prostoru se jim věnovat. V menším počtu studentů ve třídě, by zajisté kantor získal lepší přehled i o situaci žáka doma a mohl by tak snadněji odhalit příčiny agresivity studenta.

„Řešením by byly každodenní rozhovory s dětmi, pokud se problém šikany vyskytuje. Nutná je i spolupráce s rodiči, sport, mimoškolní aktivity a preventivní programy.“ Ano bohužel kde není konverzace není ani řešení. Preventivní programy by mohly být velkým přínosem jak pro děti tak pro rodiče.

Důvod vedoucí k omezení šikany	Počet respondentů
Televize- navracení *, omezení sledování	5
Prevence a osvěta	5
PC – omezit čas na počítači (hry, internet)	2
Větší péče rodičů, rodinných aktivit	6
Pohybové kroužky	2

Tabulka 3: Možnosti omezení šikany

MYSLÍTE SI, ŽE MAJÍ UČITELÉ DOSTATEČNÉ MOŽNOSTI SE ŠIKANĚ BRÁNIT? JAKÝM ZPŮSOBEM BY JSTE JI ŘEŠILI? (otázka č. 10)

Většina respondentů odpověděla na první část otázky ne. Je bohužel skutečností, že pravomoci učitelů jsou malé a čím dál menší. Každý z nich má v dnešní době strach se více projevit, protože děti jsou nevyzpytatelné a bránit se krivým nařčením je jako boj s větrnými mlýny. A i když se podaří zvítězit, je často narušena důvěra k učiteli ze strany ostatních rodičů. Možnost bránit se šikaně ze strany dětí je tedy velmi omezená a měly by se hledat prostředky jak by se tomuto druhu šikany dalo účinně bránit. Velmi zajímavé jsou však odpovědi na druhou část otázky.

„Pohovor s rodiči žáka.“ Zde ovšem velmi záleží na povaze rodičů, protože mnozí z nich nedokáží připustit skutečnost, že jejich dítě je špatně vychované a dokáže ublížit ostatním lidem nebo se nevhodně chovat.

„Záleží především na osobnosti učitele. Nevím, jak bych takovou situaci řešila. Odešla bych asi ze školství.“ Zde můžeme vidět kam až může šikana dojít. Je pravdou, že velmi důležitá je osobnost učitele, na mnohé z nich si žáci nedovolí téměř nic. Záleží na učiteli jak moc dokáže vzbudit v dětech respekt ke své osobě.

„Nevím, nejspíš s pomocí výše postavených, nikdy ne sama.“ Tento názor je podle mě velmi důležitý, je třeba se dokázat obrátit na svého nadřízeného a najít společné řešení k nastalé situaci. Navíc si díky tomu může kantor krýt záda, protože o šikaně na jeho osobu ví více lidí. Nemůže y dojít k pochybnostem a zbytečným problémům. Pokud se tedy učitel stane obětí šikany, je důležité se nebát a nestydět, stud se může zajisté projevit u mladších kantorů, kteří právě začínají pracovat ve školství, děti často vycítí jejich nejistotu a proto se mohou stát snadným terčem.

„Pracovní tresty – veřejně prospěšné práce.“ Pokud by dětem hrozily tresty, zajisté by si rozmysleli své počínání a bylo by mnohem jednodušší se jim bránit. Protože je starou pravdou že kde není postih není útočník. Děti se chtějí zařadit do společnosti svých vrstevníků.

Takové tresty by braly jako ponížení, proto by si své počínání samozřejmě velmi dobře rozmyslely.

„Individuální přístup, rozebrání dané situace, důležité je s dítětem mluvit.“ Mnohdy má šikana ze strany dětí hlubší kořeny a právě cestou mluvení s žákem je možné je odhalit a vyřešit, dříve než dojde k nějakému závažnějšímu problému.

„ Prvotním přístupem- žák má většinou problém se sebou ne něco proti učiteli.“ I v tomto tvrzení se skrývá kus pravdy, děti které nesou vyrovnané nebo mají problémy se mohou pokusit je přenést na druhou osobu v tomto případě učitele nevhodným chováním, chtějí vybit svou agresi a přitom poukázat na to že je něco trápí, je jen na zkušenosti kantora, zda dokáže takovou situaci odhadnout a pokusí se najít vhodné řešení, které půjde cestou nejmenšího zla. Nejlepší je pokud se dokáže kantor s žákem sám vypořádat, promluví si a problém vyřeší domluvou.

Obrázek 3: Ukázka šikany učitele

MÁTE POCIT, ŽE UČITELÉ MAJÍ DOSTATEČNÉ MOŽNOSTI K SNÍŽENÍ AGRESIVITY DĚTÍ? (otázka č. 11)

„Moudří učitelé s nadhledem a dostatkem informací určitě.“ S touto myšlenkou v zásadě souhlasím, vše je ovšem otázkou praxe a z ní nabytých zkušeností. Mladý učitel, který právě nastoupí do zaměstnání se nemůže svými kvalitami a zkušenostmi rovnat kantorovi, který působí ve školství 20 let. Zde více než jinde platí, že cvičení dělá mistry.

„Záleží na každém učiteli, někteří to umí, jiní ne.“ Zde jde především o respekt u dětí, někteří učitelé jej mají přirozeně, jiní na něm musí pracovat, nicméně bez respektu to nepůjde teď ani později.

„Možnosti nejsou dostatečné, pravomoci učitele by měly být větší.“ Naše legislativa by se měla zaměřit také na ochranu kantorů a měla by jim nabídnout adekvátní možnosti ochrany před šikanou ze strany studentů. Pravomoci kantorů by měly dle mého názoru být větší, nemám teď na mysli tělesné tresty apod., ale například již výše uvedené možnosti potrestání související například s veřejně prospěšnými pracemi, uklízení v areálu školy apod.

„Nemají téměř žádné možnosti. Před učiteli, kterých si váží se agresivně nechovají, jinde ano. Agresivita je odrazem života naší současné doby.“ Tato odpověď v sobě skrývá obrovskou pravdu. Děti si nedovolí být agresivní nebo drzé k učitelům, ze kterých mají přirozený respekt k ostatním bohužel agresivní jsou. Jistou výhodu zde mohou pociťovat muži, protože právě oni u dětí vzbuzují pocit většího respektu a děti si nedovolí tolik agrese jako k ženám. Nicméně i ženy si dle mého názoru dokáží vybudovat u žáku pevné postavení, je to jen otázka zkušenosti a schopnosti vymezit dětem jasně dané hranice.

MÁTE NĚJAKÝ ZAJÍMAVÝ PŘÍBĚH ŠIKANY ZE SOUČASNÉ DOBY?

Zde mi většina učitelů, popsala projevy agresivity dětí jako je drzost, odmítání, ponižování a ignorace. Mezi další projevy šikany zařadili většinou nucení mladších žáků k odevzdávání svačiny nebo peněz. Bohužel agresivita dětí má narůstající tendenci a jak je vidět nevyhýbá se tento trend ani menším školám.

8.4 *Názor*

Po vyplnění dotazníků jsem uskutečnila rozhovor s ředitelem školy. Jeho odpovědi, pro mě byly velmi zajímavé a poučné, proto jsem se rozhodla z tohoto rozhovoru sepsat kasuistiku, pro bližší přiblížení problému na této škole.

Jak vyplynulo s odpovědí ředitele školy, nebylo za dobu jeho působení na současném místě třeba řešit žádný fatální případ šikany, který by vedl například k poškození zdraví.

Ředitel je si však vědom rostoucí agresivity mezi žáky a proto se snaží nabídnout rodičům různé alternativy, které nabízejí adekvátní využití volného času dětí po ukončení běžného vyučování. Je to samozřejmě velmi vhodné, děti zůstanou pod dohledem dospělého a pokud zrovna nemají rodiče čas se jim věnovat mohou mít, alespoň nějakou jistotu, že jejich děti jsou v pořádku.

Samotné vedení školy je si vědomé toho, že dochází k nárůstu šikany ze strany žáků k učitelům. Je to problém, kterému se snaží předcházet důsledným vyznačením hranice KANTOR – ŽÁK. Je důležité tuto hranici nepřekračovat, protože děti mohou nabýt dojmu, že jsou učitelé na jejich straně, považují je za přátele a přirozeně k nim ztrácí respekt. Někdy je těžké zachovat si odstup, protože učitelé v takto malé škole znají často problémy, které se vyskytují v jednotlivých rodinách a mohou tak být ovlivnitelní v nejrůznějších situacích.

Vedení školy si velice cení zkušeností staších pedagogů a respektuje jejich návrhy na zlepšení. Zároveň vítá každou pomoc mladším kolegům s vybudováním autority u žáků. Zajisté jsou školy, kde je agresivita mnohem horší, nicméně vždycky je co zlepšovat.

8.5 *Názor II.*

Další rozhovor byl uskutečněn s nejstarším učitelem, který na škole působí, sám kantor mi potvrdil, že agresivita dětí, za dobu jeho působení na škole vzrostla o 100% . Na vině je podle něj nedostatečná výchova a benevolentnost rodičů, která ve spojení s moderními technologiemi tvoří z dětí agresivní jedince. Děti jsou předčasně vyspělé a bohužel tak ztrácí podstatnou část svého dětství, která je ale nezbytná pro jejich vývoj.

Před 30 lety byly děti pokornější, více si vážily věcí a možnosti se vzdělávat, pro dnešní generace je navštěvování školního zařízení zbytečnost a ztráta času, jejich touha po vědění je snižena, především proto, že mají pocit, že se nemají co dozvědět. Pomoc by mohl větší zájem rodičů a úzká spolupráce se školou nebo vybranými kantory.

Sám pedagog se s šikanou ze strany dětí nesetkal, má vybudovanou u dětí silnou autoritu a ty se neodvážejí jeho pozici ohrožovat. Je si, ale vědom toho, že někteří pedagogové na škole mají s autoritou problémy a děti je zneužívají a někdy jejich chování přesahuje únosné meze, takže se dá hovořit o šikaně.

Obrázek 4: Šikana pedagogů

8.6 *Názor III.*

Třetí a poslední rozhovor byl proveden s učitelem, který na škole působí nejkratší dobu. Vybrala jsem ho proto, že nemá tolik zkušeností s místními dětmi a může nejlépe posoudit, jejich chování k novému učiteli, který nemá tolik zkušeností. Na základě rozhovoru s ním, jsem nabyla dojmu, že on sám se setkal s chováním, které hraničí s šikanou ze strany žáků. Ve vyšších ročnících jsou samozřejmě více průbojní jedinci, kteří dokáží utvořit skupinu a narušovat hodiny. Pokud by učitel projevil slabší vůli nebo dal znát nevyrovnanost bylo by snadné tuto skutečnost proti němu využít.

Nyní nemá kantor s žáky již žádné problémy, dalo mu ovšem velkou práci vybudovat si respekt. Chtělo to trochu více času a pedagog přiznal, že využil i zkušenosti pedagogů, kteří působí na škole déle. Šikana se projevovala v nevhodných poznámkách na jeho osobu, narušování hodin a drzému až agresivnímu chování, které bylo mířeno na jeho osobu.

Na doporučení zkušenějších pedagogů využil možnosti s dětmi strávit více času mimo školní prostředí „ŠKOLA V PŘÍRODĚ“ kde získal nadhled a uvědomil si jak je třeba s některými dětmi jednat. Po návratu do běžného režimu došlo k zásadní změně, děti získaly přirozenou aktivitu a nedovolily si již postavení kantora ohrozit. “

Nicméně jak pedagog sám uvedl, je to velmi nepříjemná situace a pokud by neměla řešení nebo trvala delší dobu, následky by mohly vést až k odchodu ze školství. V některých případech by mohly vygradovat až do stavu poškození zdraví.

9 SHRUTÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Z kvalitativního šetření a rozhovoru na ZŠ v Zubří, jsem zjistila, že šikany ze strany žáků k učitelům je minimální, nicméně se vyskytuje. Její výskyt je však v mírnějších formách, otázkou je zda se tyto formy nebudou v budoucnu rozvíjet do vážnější podoby. Dle odpovědí kantorů, lze předpokládat, že problémy s vzrůstající agresivitou vidí.

Na vině je podle nich ve většině případů špatné prezentace v médiích, počítačové hry a nedostatek času ze strany rodičů. Bohužel dnešní doba nutí mnohé rodiny se věnovat práci stále déle, je to důsledek udržení si životní situace. V pozadí pak bohužel zůstává starost o děti a může dojít až k zanedbání jejich výchovy.

Špatná návyky, které děti pochytí z domu, se ve škole jen těžce odstraňují, mnohdy se na ně ani kvůli velkému množství dětí ve třídách nepříjde hned. Navíc se dá usuzovat, že kantoři nemají ani dostatečné možnosti k nápravě agresivních dětí.

Na základě rozhovorů s kantory, jsem usoudila, že šikana ze strany dětí se projevuje, záleží však na zkušenosti a ochotě pedagogů situaci řešit a najít vhodná nápravná opatření.

Ověření předpokladů

Předpoklad 1: Předpokládáme, že u žáků druhého stupně je šikana více rozšířena.

Tento předpoklad se potvrdil, zvýšenou agresivitu a nárůst pokusu o šikanu nebo samotnou šikanu zaznamenali pedagogové převážně u žáků vyšších ročníků.

Předpoklad 2: Vzrůstající agresivita dětí, jim dodává odvahy ohrozit i autority.

Jak ukázal rozhovor s kantory, je tento předpoklad pravdivý. Děti jsou agresivnější, především díky médiím a jejich narůstající agresivita jim dodává odvalu ohrozit nebo omezit svým chováním autority.

Předpoklad 3: Násilné chování dětí je podporováno medii.

Z dotazníku vyplynulo, že převážná většina pedagogů si myslí, že největší vliv na agresivitu dětí mají média, internet, televize a nevhodné pořady.

Jako hlavní problém vidím nedostatečnou prevenci proto šikaně, pokusila bych se vytvořit více společných aktivit třídy, aby se děti lépe začlenily. Vhodným řešením by mohly být i třídnické hodiny na kterých by děti mohly říct co se jim nelíbí a co by se mohlo změnit. V každé třídě by měla být umístěna skříňka důvěry, do které by děti mohly bez strachu vhodit na papíře napsaný svůj problém. Byl by to určitě jeden z možných způsobů odhalení šikany.

V jednotlivých třídách by se mohlo formou slohové práce zadané na téma „MŮJ DENNÍ REŽIM“ zjistit, které děti se po ukončení školy nevěnují žádné činnosti, sledují

pouze televizi nebo sedí u počítače. Mohly by se vytvořit kroužky, které by vyplnily čas věnovaný televizi.

V případě šikany učitele bych navrhovala, začlenění pedagoga do kolektivu dětí, aby je blíže poznal a našel cestu jak s nimi jednat. V případě dalších problému bych navrhovala, obrátit se na starší a zkušenější kolegy z pedagogického sboru.

Literatury je nepřeberné množství a nabízí nám tak širokou škálu pohledů na danou problematiku. Po nastudování dostupných informací, si myslím, že každý autor má pravdu, jejich názory se někdy liší, ne však v základních věcech. A základním pilířem pro všechny je skutečnost, že šikana je problém společnosti, který je třeba řešit a co nejvíce omezit jeho výskyt.

ZÁVĚR

Šikana se pomalu, ale jistě stala celosvětovým problémem. Děti nemají vštípené základní morální hodnoty a jejich nadhled na dobro a zlo je čím dál častěji zkreslen vlivem médií. Pomalu, ale jistě se naše společnost ocitá v začarovaném kruhu, každá agrese dětí pramení totiž z nějakého trápení a zvýšená agresivita je jen důsledek vnitřního volání o pomoc. Většina trápení dětí souvisí s nedostatkem času rodičů, děti se cítí být nemilovány a mají pocit, že jsou zbytečné.

Čas rodičů, bohužel stále častěji vyplňuje především honba za ziskem peněz na živobytí, nicméně kdo z nás se rodičům některých dětí může divit. Pokud se chtějí postarat o materiální dostatek rodiny zákonitě musí „ošidit“ jinou část v tomto případě citovou stránku. Najít řešení a skloubit tyto dvě stránky je někdy velmi těžké a nezáviděníhodné.

Všichni bychom si měli, ale uvědomit, že vychováváme další generaci lidí, kteří budou tvořit nový svět a to co jim vštípíme my, oni vštípí svým dětem a pokud si nenajdeme čas být alespoň chvíli dobrými rodiči, nemůžeme to čekat ani od nich. Pokud by se tento problém neřešil, může také dojít k tomu, že za několik desítek let, bude naše společnost opovržením hodná, nebude existovat láska, lidské dobro, soucit a ochota podat pomocnou ruku.

Právě v této chvíli je třeba se zamyslet a podívat se na signály, které nám dávají našed děti, najdeme si alespoň chvíli času na to vychovat z našich potomků dobré lidi, kteří budou ochotni pomoci jiným a dokáží vštípit správné morální hodnoty dalším generacím.

Tomuto mohou samozřejmě značně přispět i učitelé. Celou svou práci bych chtěla zakončit dvěma citáty, které vystihují to, co jsem chtěla ve své práci nastínit.

Průměrný učitel vypráví. Dobrý učitel vysvětluje. Výborný učitel ukazuje. Nejlepší učitel inspiruje.(Artemus Ward)

„Zdárná rodina je ten nejkrásnější dar Boží. Já bych ji přirovnala k naladěné lyře: každá struna jiný tón, a přece vspolku nejčistší souhlas.“ (Božena Němcová)

Tato bakalářská práce měla za cíl poukázat na problematiku šikany a na základě průzkumu zjistit zda, se tento problém vyskytuje i na ZŠ v Zubří. Celá práce byla zaměřena na cílovou skupinu učitelů a dětí na této škole a věnovala se dotazníkovému šetření mezi pedagogy. Na základě výsledku dotazníku byly provedeny 3 rozhovory s generačně rozdílnými pedagogy. Cílem této práce bylo zjistit, zde se vyskytuje na škole šikana a jak

pedagogové vnímají vývoj šikany v průběhu let. Tato skutečnost byla na základě odpovědí splněna.

V teoretické části své bakalářské práce jsem se věnovala agresivitě a šikaně ve školním prostředí, popsala jsem základní avšak nezbytné vědomosti pro studium této problematiky. V praktické části jsem požádala o spolupráci ZŠ v Zubří, která mi vyšla vstříc a dotazníky vyplnila. Na základě odpovědí respondentů jsem zpracovala praktickou část, která může být obohacující pro výše uvedenou školu.

Po zpracování dotazníků a 3 rozhovorů s pedagogy, jsem zjistila, že na škole se šikana vyskytuje, nicméně ne v takovém množství jako ve školách z větších měst. K nízkému počtu šikany jistě přispívá i široká škála aktivit školy. Tato práce by mohla díky svým výstupům sloužit ZŠ Zubří jako materiál při řešení prevence šikany na škole.

LITERATURA

- ANTIER, E. *Agresivita dětí*. 1. Vyd. Praha: Portál, 2004, s 9. ISBN 80-7178-808-2.
- BENDL, Stanislav. *Prevence a řešení šikany ve škole*. Praha : ISV, 2003. 197 s. ISBN 80-86642-08-9.
- BOURCET, S., GRAVILLONOVÁ, I. *Šikana ve škole, na ulici , doma*. 1.vyd. Albatros: edice Plus,2006, s.70. ISBN 80-00-01552-8
- ČERMÁK, I. *Lidská agrese a její souvislosti*. Žďár nad Sázavou: Fakta, 1999, s 204 ISBN 80-902614-1-8.
- EDELSBERGER, L. a kol. *Defektologický slovník*. 3. vyd. Praha: HaH, 2000, s 418 ISBN 80-6022-76-5.
- ERB, H. *Násilí ve škole a jak mu čelit*. 1. vyd. Praha : Amulet, 2000. ISBN 80-8629-922-8
- FROMM,E. *Anatomie lidské destruktivity*. Praha: Lidové noviny, 1997. ISBN 80-7106-232-4.
- JÁNSKÝ, P. *Problémové dítě a náhradní výchovná péče ve školských zařízeních*. 1. vyd. Hradec Králové: GAUDEAMUS, 2004, s 96.
- KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005, s. 256. ISBN 80-7367-014-3.
- KOLÁŘ, M. *Skrytý svět šikanování ve školách*. 1. vyd. Praha: Portál, 1997, s. 127. ISBN 80-7178-123-1.
- KREJČÍ V., KOPECKÝ R.,*Kyberšikana českých dětí* [online]. c2010 [cit. 2012-03-29].
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Čj.: 28 275/2000-22
- PETRUSEK, M. *Velký svaologický slovník*. 2. Vyd, Praha: Karolinium, 1996. s 747. ISBN 80-7182-164-1.
- PÖTHE, P. *Dítě v ohrožení*. 2., rozš. vyd. Praha: G plus G, 1999. 186 s. ISBN 80-8610-321-8.
- ŘÍČAN, Pavel. *Agresivita a šikana mezi dětmi : jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. 1. vyd. Praha : Portál, 1995. 95 s. ISBN 80-7178-049-9.
- ŠIMANOVSKÝ, Zdeněk. *Hry pro zvládání agresivity a neklidu*. 1. vyd. Praha:Portál, 2002, s. 175. ISBN 978-80-736 -426-7.
- Závislost a my*. Odborný časopis pro sociálně patologické jevy. Září 2001, s.7.

Seznam obrázků

Obrázek 1: Kyberšikana	14
Obrázek 2: Kroužek moderní gymnastiky ne ZŠ Zubří	22
Obrázek 3: Ukázka šikany učitele.....	30
Obrázek 4: Šikana pedagogů.....	33

Seznam tabulek

Tabulka 1: Druhy agrese (Čermák, 1999)	4
Tabulka 2: Nejčastěji uvedené důvody zvýšené agresivity dětí	27
Tabulka 3: Možnosti omezení šikany	29

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Dotazník

